

YENİ ANAYASAMIZ VE TÜRK VATANDAŞLIK KANUNU

Prof. Dr. Vedat R. SEVİG

Giriş.

Türk milleti, tarih boyunca hak ve medeniyet yolunda savaşmıştır. Muzaffer oldukça bir müsamaha örneği olmuştur. Fakat maalesef onun hakkına tecavüzler çok olmuştur. İstiklâl Mücadelesi ve Cumhuriyet rejimi, Milli varlığını yaşatma, Milli varlığın hakkını yabancılara tanıtmaya, Milli varlığın kendi geleneği icabı medeniyet yolunda, hak ve haysiyet yolunda gelişme şartlarını ihdas etme, Türk vatandaşını Milli varlığı ile ve vatandaşlık hakkı ile övünebilen bir şahsiyet olarak ortaya koyma mücadelesi ve rejimidir. Vatandaşın Milli varlığın gelişmesinden sorumlu olması esasına dayanır. Vatandaşın sorumluluğu demek her türlü tahakkümün reddedilmesi demektir. Hak kavramı, vicdan ve ilmin ışığı altında Hukuk Devletinin gerçekleşmesi demektir.

İşte 1961 Anayasası bu ilkeleri daha da perçinleştirmek için kanunların dahi Anayasaya uygunluk bakımından kontrol edilebileceği esasını kabul etmekle Hukuk Devleti idealine doğru önemli bir adım atmış bulunuyor.

Bu ideale göre hukukçuya düşen vazifelerden biri kendi iştigal sahasına giren kanunların ne dereceye kadar Anayasaya uyduklarını gözden geçirmektir.

Bu satırlar böyle bir vazifenin yerine getirilmesi için kaleme alınmıştır.

Yeni Anayasamız, 54. maddesile vatandaşlık konusuna hâkim olması gereken esasları sıralamaktadır. Bu arada bilhassa göze çarpan nokta «yargı yolu kapatılamaz» ibaresidir. Bilindiği gibi bu nokta Danıştayımızın müteaddit defalar meşgul olduğu ve görüşlerinde değişiklik hasıl olduğu bir konuya temas eder. Uzun zaman Danıştay,

Hükümetin şahısların vatandaşlık durumu ile ilgili kararlarını veya idarenin bir kişiyi andlaşma hükümlerine dayanarak Türk veya yabancı saymasını idarî kazanın meşgul olamayacağı hükümet tasarrufu denilen işlem kategorisinden sayardı¹. Sonraları bu gibi mes'eleleri kendi yetkisi dahilinde olan konulardan saymağa başlamıştır².

Danıştayın kendi içtihadını çoktan değiştirmiş olması ve yargı yolunu açık tutması hukuk nizamımızın daima daha çok emniyet teminine yöneltilmiş olan gidişine uygun olmakla beraber, kanaatimizce, Vatandaşlık Kanununun Anayasamıza uygun olması noktasında kâfi bir durum ihdas edemez. Kanunun kendisi de, yargı yolunun nelerden ibaret olduğunu ve bunun ne derecede açık tutulacağını, Anayasanın 54. maddesinin sarahatine uygun olarak, göstermelidir.

Bununla beraber şunu da kaydetmeliyiz ki, yargı yolunun açık tutulması yabancıların Türk vatandaşlığına alınması, Türk vatandaşlarının müsaade ile vatandaşlıktan çıkmaları veya iskat edilmeleri gibi durumlarda «takdir hakkını» kullanacak bir organın bulunması lüzumunu ortadan kaldırmaz. Bu mes'eleler öyle nezaket gösteren konulardır ki, sırf objektif kıstaslara bağlanmak memleketin kapılarını birçok muzır elemanlara açmak demek olur. Buna karşılık da her vatandaşın günün birinde keyfi bir sebep yüzünden vatandaşlıktan iskat muamelesine maruz kalmıyacağından emin olmasının en kutsal haklarından olmalıdır. O halde iskat sebepleri ceza hukukunda olduğu gibi tamamiyle tahdidi olarak sayılmalı ve gösterilmelidirler. Bunlarda kıyas cari olmamalıdır. Anayasamıza göre

[1] Danıştay Dâva Daireleri Genel Kurulu 8 Eylül 1934, E. 34-9, K. 74 (Kararlar-Dergisi, sayı 6, s. 124-125); Danıştay D. D. Gen. Kur., 6 Aralık 1938, E. 38-310, K. 38-243 (Kar. Derg., sayı 9, s. 63-65); Dan. 5. Dairesi, 3 Mart 1939, E. 31-1296, K. 39-327 (Kar. Derg., sayı 9, s. 65-67); Danıştay D. D. G. K., 24 Eylül 1940, E. 40-801, K. 40-386 (Kar. Derg., sayı 15, s. 48-51); Danıştay D. D. G. G., 20 Nisan 1950, E. 49-682, K. 50-204 (Kar. Derg., sayı 46-49, s. 83-84).

Bakınız: Giritli, İsmet — Hükümet tasarrufları, İst. 1958, s. 101-114.

Sarıca, Ragıp — İst. Huk. Fak. Mec., sayı 3-4, yıl 1942, s. 468-470.

Sevig, Muammer Rasit / Sevig, Vedat Rasit — Dev. Hus. Huk., İst. 1962, s. 188.

[2] Danıştay 5. Dairesi, 6 Kasım 1939, E. 39-1424 sayılı kararı üzerine Danıştay D. D. G. K., 21 Mayıs 1943, E. 40-290, K. 40-83 (Kar. Derg., sayı 25, s. 49); Danıştay D. D. G. K., 18 Mayıs 1954, E. 45-17, K. 45-55 (Kar. Derg., sayı 29, s. 26-28); Tevhidi İctihat Kararı: 6. 1951-280, K. 1952-15, 21 Ocak 1952 (Resmî Gazete, 29 Mart 1952, sayı 8072; Kar. Derg., sayı 54-57, s. 87); Giritli: a. g. eser; Sarıca: İst. Huk. Fak. Mec., 1943, s. 418; Sevig/Sevig: a. g. eser.

de sebepler ancak «vatana bağlılıkla bağdaşamıyacak bir işlem» ile ilgili olmalıdırlar. Sebepler yerine geldikten sonra da Devletin ilgili organı, ki bu kanaatimizce Bakanlar Kurulu olmalıdır, münasip gördüğü takdirde kararı verir.

Yürürlükte olan kanunumuzun bazı boşlukları olduğu gibi Anayasamızın 54. ve diğer maddelerile bağdaşıp bağdaşmadığı münakaşa götüren hükümleri vardır. Meselâ, Türkle evlenmiş olan yabancı kadının akdetmiş olduğu bu evlilik hakkında butlan kararı çıkar, fakat kadın hüsnü niyet sahibi görülürse, evlenmekle kadının kazanmış olduğu Türk vatandaşlığını kaybedip etmeyeceği münakaşalıdır³. Bunun gibi Anayasa, millet, aile ve ana ve babanın vatandaşlığında olma esaslarına kıymet veriyorken yürürlükteki kanun, vatansızın Türkiyede doğmuş olan çocuğunu Türk saydığı gibi yabancı erkekle evlenmiş olan Türk kadınına Türk vatandaşlığında tutar. Bu noktaların Anayasamızın ruhunu tahlil ederek incelemesi gerekir.

Bilindiği üzere Vatandaşlık Hukukunun nazari esaslarından olan her kişinin tek bir uyrukluğuna olmalıdır ve bu uyrukluğa zorla yükletilmemelidir prensiplerini ailede vatandaşlık birliğini temin gayesiyle bağdaşık olarak yürürlüğe koymak amacıyla 1959 da Dış Münasebetler Enstitüsünün emegile bir Vatandaşlık Kanunu Tasarısı meydana gelmiş fakat yürürlüğe girmemişti. Bu tasarının iyi fakat kanaatimizce bugünkü Anayasamızın ruhuna tam mânasiyle uymayan hükümleri vardı.

Bu bakımlardan bu incelemede takip edilecek olan yol şudur: Anayasanın vatandaşlık konusundaki esaslarını, yürürlükteki kanunun eksiklik ve aykırılıklarını, 1959 Tasarısının eksikliklerini tesbit etmek suretiyle bir Vatandaşlık Kanunu Tasarısını teklif etmek.

I — Anayasada Türk Milliyetçiliği, Aile ve Vatandaşlık Kavramları.

Anayasamız, Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkesin Türk olduğunu, bu sıfatın teminat altında bulunduğunu 54. maddesinde belirtirken 2. maddesinde de Türkiye Cumhuriyetinin «İnsan Haklarına ve *Başlangıç kısmında belirtilmiş temel ilkelere*» dayandığını da belirtir.

[3] Sevig, Muammer Raşit / Sevig, Vedat Raşit: Dev. Hus. Huk., İst. 1962, s. 113-114

Devletin yapısı ile ilgili konu olarak kişinin Devletle olan siyasi bağı demek olan vatandaşlığı gözönünde tutarsak, Devletin bütün yapısı gibi vatandaşlık konusunun da Anayasamızın Başlangıç kısmında belirtilen temel ilkelere dayanması gerektiği neticesine varırız.

Başlangıç kısmında vatandaşlık konusuna ışık tutacak başlıca iki kavram vardır: Türk Milliyetçiliği ve Milli Mücadele ilkeleri kavramları.

Başlangıç kısmında Türk Milliyetçiliğinin karakterlerini belirtilirken Anayasamız «Bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, milli şuur ve ülküler etrafında toplanan ve milletimizi, dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak, milli birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk Milliyetçiliği...» ibaresini kullanır. Bu ifadeden şu neticeyi çıkarabiliriz ki, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı demek Türk Milletinin müşterek kaderini paylaştığını ve paylaşmak istediğini müdrik, Milli ülkeye bütün manevî varlığı ile bağlanmış bir insan demektir.

Diğer taraftan Anayasanın 54. maddesi «Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes (in) Türk...» olduğunu beyan eder. Bu da demek oluyor ki ne din bakımından, ne etnoloji bakımından, ne de yaşanan bölge bakımından hiç bir mülâhaza Millet Birliğini ve her vatandaşın Türk sayılmasındaki eşitliğini bozamaz. Yeter ki vatandaş milli ülkenin ve milli kaderin şuru içinde yaşasın. Öyle yaşadığı da «vatana sadakat bağı ile bağdaşamıyan bir işlemde» bulunduğu sabit oluncaya kadar, asıldır.

Anayasanın yine Başlangıç kısmında işaret ettiği Milli Mücadele ilkelerini nazara alacak olursak şu sonuca varırız ki Türkiyenin vatandaşlığını haiz olan kütteleler, bir kere Milli Misak esaslarına göre tayin edilmesi için Lozan Andlaşması müzakereleri esnasında gayret sarfetmiş olduğumuz milli hudutlarımızın içerisinde kalmış bölgelerde yaşayan kişiler ve saniyen Osmanlı İmparatorluğunun tasfiyesi olayı neticesinde Türkiyeden ayrılmış olan bölgelerde oturan küttelelerden Türk vatandaşlığını tercih ederek Türkiyeye gelip yerleşmiş olan kişilerdir. Böylece vatandaşlık kıstası ne sadece Osmanlı İmparatorluğuna tebaa olmuş olmak, ne sadece Lozan Andlaşmasının imzalanmış olduğu tarihte Devlet dini durumunda olan İslâm dinine mensup olmak, ne de sadece Türk soyundan veya ırkından olmaktır.

O halde kıstas şöyle ifade edilebilir: Osmanlı İmparatorluğunun tasfiyesinden sonra Milli Misak esasına göre Türk Devletinin ülkesini teşkil eden topraklarda yaşayan eski Osmanlı tebaası ile Türkiyeden ayrılan bölgelerde yaşayan kimselerden Türk vatandaşlığını tercih etmiş olanlar ve gerek Türk Devletinin ülkesi dışında gerekse ayrılmış bölgeler dışında oturup da Türkiye ile olan tabiiyet bağıni bozmamış olan eski Osmanlı tebaası Türk vatandaşlarıdır.

İşte bu kıstas, vatandaşlık bağı ile bağı olan kişilerin vatandaşlık haklarından eşit olarak istifade edecekleri aralarında hiç bir ayırım yapılmaksızın Türk sayılacaklarını gösterir. Tabiatile bu demek değildir ki Türk Milleti Türkiye dışında yaşayan soydaş, ırkdaş ve kültürdaşları hakkında bigâne kalacaktır. Azınlık teşkil ettikleri memleketlerde iyi muamele görmeleri için Devletler Hukukunun tanımış olduğu bütün imkânları kullanarak gayret sarfetmek tabiatile Türk Diplomasisine düşen bir ödevdir. Bunun gibi bilinen bir keyfiyettir ki milletimizin ekseriyetinin mensup olduğu İslâm Âlemi 1918 yılında topyekûn denilebilecek tarzda istiklâlini kaybedecek duruma gelmişti. Milli Kurtuluş hareketimiz bu âlemin ilk silkinişi olmuştur. İkinci Cihan Harbinin neticesi olarak kurulan Birleşmiş Milletler Teşkilâtı bugün bağımsızlığa kavuşmuş bulunan bir çok memleketleri sinesinde toplamaktadır. Bu hususta ırk veya din tefriki yapmamaktadır. Bu arada ahalisi müslüman olan birçok bağımsız Devletler meydana gelmiştir. Bu mutlu olayın tahaddüsüne imkân veren zihniyetin Devletler arasında daha da yerleşmesi hususunda gayret göstermek yine Türk Diplomasisine düşer.

Bununla beraber sırf vatandaşlık konusu bakımından, soydaşlık, ırkdaşlık, kültürdaşlık, dindaşlık bir ferdin Türk milli camiasına alınması için koşulmuş olan şartların hafif tutulması bakımından takdiri bir sebep teşkil edebilir fakat otomatik olarak veya mecburî olarak soydaş, ırkdaş, kültürdaş veya dindaş, kişinin vatandaş sayılması için bir sebep teşkil edemez.

9 Temmuz 1961 tarihinde Halkoyu ile kabul olunan Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 54. maddesi, Türk vatandaşlığının tâbi olacağı hükümleri şöyle sıralar:

«Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağı olan herkes Türktür.

Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türktür. Yabancı baba-dan ve Türk anadan olan çocuğun vatandaşlık durumu kanunla kanunla düzenlenir.

Vatandaşlık, kanunun gösterdiği şartlarla kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hallerde kaybedilir.

Hiçbir Türk, vatana bağlılıkla bağdaşmayan bir eylemde bulunmadıkça vatandaşlıktan çıkarılamaz.

Vatandaşlıktan çıkarma ile ilgili karar ve işlemlere karşı yargı yolu kapatılamaz.»

Maddeden çıkan netice şudur ki, kanunla dahi değiştirilemeyen esaslar şunlardır:

1 — Türk babanın çocuğu Türktür.

2 — Hiçbir Türk vatana bağlılıkla bağdaşmayan bir eylemde bulunmadıkça vatandaşlıktan çıkarılamaz. Bu hususta yargı yolu kapatılamaz.

1 — Türk babanın vatandaşlığın kazanılmasındaki rolü.

Anayasa Türk babanın çocuğu Türktür dediğine göre bir Türk erkeğine sahih veya gayri sahih bir nesep rabıtası ile olan nispeti belirtilmiş bulunan çocuk Türktür. Bu hususta ne anasının aslen Türk olup olmaması ne de doğumun Türkiyede veya dışarıda vuku bulmuş olması rol oynayamaz.

Anayasamız Türk anaya aynı rolü bu kadar kesinlikle vermiş değildir. Vakıa Anayasa derki Türk ananın çocuğu Türktür, fakat şöyle de ilâve eder: «Yabancı babadan ve Türk anadan olan çocuğun vatandaşlık durumu kanunla düzenlenir.» Bu da demektir ki Türk ananın çocuğu Türk babadan ise çocuk kesin olarak Türktür, fakat yabancı babadan ise Türk olup olmaması kanunun tayin ve tesbit edeceği şartlara bağlı olacak.

Türk babanın bir yabancı kadından evlilik içerisinde olsun veya evlilik dışı olsun olan çocuğu hakkında vatandaşlık durumunun kanuna bırakılması hususunda Anayasada hüküm yoktur. Oysa gördüğümüz gibi Türk ananın bir yabancı erkekten olan çocuğu için işi kanuna bırakma hükmü vardır.

İşte bu bakımdan diyebiliriz ki Anayasamız vatandaşlığın kazanılması bakımından babanın Türk olması keyfiyetine daha çok önem vermiştir.

Bunun neticesi olarak Türk babanın çocuğu olan kimsenin vatandaşlık durumu kanuna değil, doğrudan doğruya Anayasaya tâbidir. Anayasanın «Vatandaşlık kanununun gösterdiği şartlarla kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hallerde kaybedilir» diyen

ibaresi Türk babanın çocuğu hakkında rol oynıyamaz, çünkü bu çocuk Anayasanın, daha yukarıda belirtmiş olduğu hükmü müvacehesinde Türktür.

O halde bir an için şu neticeye varılabilir ki, böyle bir çocuğun Türkiye ile olan vatandaşlık bağıını ancak onun «vatana bağlılıkla bağdaşmıyan eylem» de bulunması halinde kanunî hükümler çerçevesi dahilinde çözmek mümkün olur. O da yargı yolu kapatılmamak şartıyla.

Anayasanın bu kesin ifadesine bakarak Türk babanın çocukları olmak şartile kızla erkek arasında vatandaşlık bağıının çözülmesi bakımından kanunî hiç bir fark gözetmemek gerektiği zannedilebilir.

Kanaatimizce Anayasanın her hükmünü Anayasanın umumî çerçevesine göre değerlendirmek gerekir. O halde Anayasanın 54. maddesinde Türk baba ile Türk ana arasında yapmış olduğu tefriki ne dereceye kadar yürütmenin isabetli olacağını kestirmek için Anayasanın cinsiyet bakımından olan eşitlik esasını gösteren 12. maddesile toplumun temeli olarak aileyi ön plâna koyan 35. maddesi ve tabiat kanunlarına göre erkeğe nispetle daha zayıf yaradılıştaki olan kadının özel bir himayeye mazhar olmasını şart koşan 43. maddesini karşılaştırmak gerekir.

Anayasanın yalnızca 54. maddesine bakacak olursak Türk babanın Türk olan kızının bir yabancı ile evlenmesi halinde kanunun bir hükmü müvacehesinde Türk vatandaşlığını kaybedip etmiyeceği meşkûttür.

Eğer yalnızca 12. maddeyi nazara alırsak Türk kızının yabancı ile evlenmesi halinde bile Türk vatandaşlığını kaybetmemesi lâzım gelir. Çünkü madde şöyle der: «Herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayırımı gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.»

Fakat buna karşılık 43. maddeye bakacak olursak görürüz ki çalışma şartları bakımından tabiat kanunları nazara alınarak şöyle denilmiştir: «Kimse yaşına, gücüne ve *cinsiyetine* uygun olmıyan bir işte çalıştırılmaz. Çocuklar, gençler ve *kadınlar* çalışma şartları bakımından özel olarak korunur.»

Tabiat kanunlarına riayet yalnız çalışma konusunda rol oynamaz.

Anayasanın bazı organlarının işleyişi ve kuruluşu yaş esaslarına bağlanmıştır. Meselâ seçime iştirak için seçim yaşının tesbiti

zımnen seçim kanunlarına havale edilmiştir. Seçilme yaşı milletvekili için 30, senato üyesi için 40 olarak Anayasada tesbit edilmiştir.

Anayasa, tabiat kanunlarına bedeni ve ruhi güç bakımından nazara almış olması keyfiyetile mütenazır olarak, sosyolojik evrimin aile hakkında ortaya koymuş olduğu gerçeklere de uyar. Şöyle ki Millet gerçeğinin yani Türk toplumunun temeli olarak kabul ettiği sosyolojik gerçek ailedir. 35. maddesinde der ki: «Aile Türk toplumunun temelidir.» ve ilâve eder: «Devlet ve diğer kamu tüzel kişileri, ailenin, ananın ve çocuğun korunması için gerekli tedbirleri alır ve teşkilâtı kurar.» Görüldüğü gibi Anayasa cinsiyet eşitliğini ilân etmekle beraber tabiat kanunlarının ve sosyolojik evrimin verilerini kabul etmektedir. Aile, kadın ve çocuk himaye edilmelidir. Bunun için kocaya ve babaya daha ağır ödev ve sorumluluklar yükletilebilir. Buna karşılık soy baba tarafından devam ettirilir. Kadın kocasının, çocuk da babasının soyadını alır. Ailenin reisi kocadır. Son söz onundur. Medeni Kanunumuzdaki bu ilkeler Türk toplumunun temeli olan ailenin direkleri sayıldıkça Türk anayı, Türk babaya nispetle, vatandaşlığı intikal ettirmek bakımından değişik bir durumda mütalâa etmek mümkün kalır. Kaldı ki, Aile Türk toplumunun temeli olduğuna göre milli şuur ve milli duygu aile ortamında ilk nüvesini bulur. Bunun için de ailede ana baba arasında vatan konusunda duygu ve şuur birliği olması lâzımdır. Baba ve ana aynı Devletin vatandaşı olmalıdır, o Devlete karşı aynı sadakat ödevile yükümlü olmalıdır. Bu gerçek zaruret karşısında alınacak tedbir şudurki bir Türk erkeği yabancı asıllı bir kadınla evlenince kadın otomatik olarak Türk vatandaşı olmalıdır ve Türk vatanına karşı sadakat ödevini yüklenmelidir. Teşekkül eden aile böylece bir Türk ailesi olur. Türk olan baba, Türklüğe yeni intisap etmiş olan eşiyle birlikte çocuklarını Türklük şuur ve duygusu ile yetiştirip Anayasanın kendisine çocuklarının Türk olması hususunda tanımış olduğu şereften faydalanır. Ailenin zaten reisi odur, karısına kendi Türk ailesinin soyadını verir. Çocukları da bu soyadını şerefle yaşatmak ve sadık milletdaşlar olmak manevî borcunu taşırlar.

Buna karşılık bir Türk kadını yabancı ile evlenirse Türk görüşüne göre kocasının soyadını alır, kocasının ile reisliğine tâbi olduğu gibi kurulan aile o aile reisinin uyrukluğunu taşıyan bir aile olmalıdır, çünkü o aile o yabancı erkeğin mensup olduğu milletin nüvesini, temelini teşkil eder. Kadın böyle bir vaziyette Türk vatandaşlığını kaybedip kocasının tabiiyetine geçmelidir.

Anayasanın yabancı erkeğin ve Türk ananın çocuğunun vatandaşlık durumunu kanuna bırakmış olması dolayısıyla yabancından evlilik içinde veya evlilik dışı bir çocuğu olmuş bulunan Türk kadınının bu çocuğuna Türk vatandaşlığını intikal ettirebilip ettiremeyeceği hususunda vazı kanuna aile kavramını nazara alarak bir hal çaresini bulma ödevini yüklemektedir.

Kanaatimizce bu konuda kabul edilmesi gereken esas şu olmalıdır: Türk ana ile yabancı erkeği çocuğunun Türk olup olmaması anası ile babasının arasında evlilik olup olmamasına bağlıdır. Evlilik varsa ne ana ne de çocuk Türktür. Evlilik yoksa kadın da çocuk ta Türktür. Tanıma veya babalığa hüküm aile birliği babanın riyaseti altında teessüs etmedikçe Türk vatandaşlığını kaybettiremez.

Böyle bir hal çaresi, bugün yürürlükte olan 1312 sayılı kanundaki çözüm yolunda daha az bir nispette Türk kadınına yabancı erkekle evlenmeğe teşvik edici olur, kanaatindeyiz.

Bu noktada, yani nesep tashihi, ana babanın çocuğun doğumundan sonraki evlenmesiyle, çocuğun da ananın da vatandaşlığını kaybetmesi ihtimali karşısında, kanun koyma siyaseti bakımından bir itiraz düşünülebilir. O da şudur: böyle bir hüküm her nasılsa evlilik dışı bir münasebet neticesi yabancı bir erkekten çocuğu olmuş bulunan Türk kadınına nesebi tashih edici bir evlenme ihtimalini çocuğun Türk kalması için reddetmeye teşvik eder.

Kanaatimizce bu noktada şuna dikkat etmek gerekir ki, Türk kadını isteğiyle gayri meşru bir cinsel hayata atılmaz. Muhakkak iğfal vardır. Türk kadınının ahlâki görüş ve duygusuna göre çocuk ancak muteber bir evlenmenin mahsulü olmalıdır. O halde Türk kadını ancak evlenme vaadinde bulunan bir erkek tarafından iğfal edilebilir. Çünkü yine sonunda meşru bir hayatın levhası tahayyül ediliyor. Durum bu olunca, Türk kadını yabancı bir erkekle gayri meşru münasebette bulunursa yine yabancı erkekle evleneceği düşüncesiyle bu harekette bulunmuştur diyebiliriz. Böyle bir vaziyette, bu kadın peşin olarak yabancı ile evlenmeyi ve o evlenmenin kendi tabiiyeti ve doğacak çocuğunun tabiiyeti bakımından hasıl edeceği kaybı göze almış durumdadır.

O halde kadın, «evlilik dışında çocuk olmamalıdır tarzında» ki ahlâki inancı dolayısıyla vatandaşlıktan dahi çıkmayı göze aldığına göre, sonradan yani çocuğunun babası yabancı ile tahakkuk eden evlenme neticesinde vatandaşlıktan çıkarsa, burada kanunun aşırı bir

sertliği veya kadını gayri ahlâkî hayata sevkedici bir tutumu var denemez.

Yabancı erkekle evlenmek suretile Türk vatandaşlığından çıkan kadın, kendi istekleriyle ve hükûmetin özel müsaadesile Türk vatandaşlığından çıkan eski vatandaşlarımızın tâbi oldukları rejime tâbi olmalıdır. Yani Türkiyede yerleşme hakkı bakımından yabancılara tanınan imkânlarla nazaran daha kısıntılı bir durumda olması gerekir. Emvalin tasfiyesi ve Türkiyeye ancak turist sıfatıyla ve yılda dört ayı geçmemek şartıyla gelebilmesi, bu noktada bizim yürürlükteki mevzuatımızın müsaadei mahsusa ile Türk vatandaşlığından ayrılmış olanlara uyguladığı tedbirlerdir. Bu tedbirleri şiddetlendirmek kanaatimizce lüzumsuzdur. Fakat bunları aynen yabancı ile evlenen Türk kadınına tatbik etmek münasıptır.

Yabancı ile evlenen Türk kadınının durumu bakımından dikkate alınacak bir nokta da şudur: Bir Türkle evli ve çocuk sahibi bir kadının bu Türk kocasının ölümünden sonra bir yabancı ile evlenmesi halinde, çocuk Türk vatandaşlığını kaybedemez, çünkü Anayasa sarıhtır: «Türk babanın çocuğu Türktür».

2 — Türk vatandaşlığından müsaade ile çıkma.

Bu noktada Anayasamızın ruhunu iyice kavrayabilmek için iki mes'eleyi birbirinden ayırmak ve sonra bu iki mes'elenin ayrı hükümlere tâbi olup olmadığına bakmak iktiza eder. Ayrılacak mes'eleler şunlardır: Türk babanın oğlunu kesin olarak Türk addeden Anayasamız, bu kişinin Türk vatandaşlığından çıkmasına müsaade eder mi? Türk ananın yabancıdan elde etmiş olduğu ve bu yabancı ile evlenmemiş olması dolayısıyla Türk sayılmış olan çocuk veya Türkiyede doğmuş olması dolayısıyla veya vatandaşlığa alınması dolayısıyla Türk olmuş kişilerin Türk vatandaşlığından müsaade ile çıkmaları mümkün müdür? Son soruya verilecek cevap şudur ki Anayasanın kendisi Türk tabiiyetinden kanunun göstereceği şartlar dahilinde çıkabileceğini kabul eder. Tâbiyet Hukuku doktrininde hâkim olan bir prensip vardır: Tâbiyet zorla yükletilemez prensibi. Buna göre istediği anda vatandaşlıktan çıkabilmelidir, zehabı hasıl olabilir. Oysa hiçbir memleketin mevzuatı buna cevaz veremez. En azından İngilterede olduğu gibi «harp halinde tâbiyet terki nazara alınmaz» tarzında yasak edici bir hüküm bulunur. Yürürlükteki mevzuatımız bu noktada vatandaşlıktan çıkmayı hükûmetin müsaadesine tâbi tutmaktadır. Kanaatimizce bu gayet yerindedir.

Babası Türk erkek vatandaşın Türk tâbiyetinden müsaade ile çıkabilip çıkamayacağı mes'elesine gelince, kanaatimiz şudur ki tâbiyeti zorla yüklemeye prensibini hükûmetin müsaadeyi münasip göreceği hallerde uygulamaya cevaz vermek Anayasamızın milletdaşlığı bir duygu ve ülkü birliği olarak gören ve aynı zamanda Devlet ülkesinin ve milletin bütünlüğü ve bölünmezliğinin şartlarını sağlamayı gaye edinmiş olan Anayasamızın ruhuna uygundur. O halde diğer vatandaşlar gibi Türk babanın oğlu olan vatandaş dahi hükûmetin tensibile Türk vatandaşlığından çıkabilir. Demek oluyor ki bu iki kategori vatandaş arasında vatandaşlıktan çıkma şartları bakımından kanunun ayrı şartlar koşmasına lüzum yoktur. Şartlar bir olduğu gibi neticeler de aynıdır. Bunlar da, emval tasfiyesi ve yılda dört ayı geçmemek şartile turist sıfatile gelişler dışında Türkiyeye gelememektir.

Babası Türk olan kadına gelince onun Türk vatandaşlığından çıkması ya hükûmetin tensibine ya da yabancı ile evlenmesine bağlıdır.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

DEVLETLER HUKUKU ENSTİTÜSÜ

Netice.

Netice olarak kabul edilecek olan esaslar şunlardır:

1 — Türk vatandaşı ile evlenen yabancı kadın Türk olur. Bu kadının evlenmiş bulunduğu Türk kocasından olan çocukları Türktür. Buna karşılık yabancı ile evlenen Türk kadını Türk vatandaşlığını kaybeder, o yabancının sulbünden gelmiş çocuklar evlenmeden evvel Türk sayılan analarına tebaan Türk sayılmışlarsa bile analarının bu evlenmesile Türk vatandaşlığını kaybederler. Evlenme olmaksızın yabancının babalığı taayyün etse bile ana ve çocuklar Türk kalır.

2 — Türk vatandaşlığından çıkma özel izne bağlıdır.

3 — Ancak vatana bağlılıkla bağdaşmayan işlemler iskat sebebi olabilir. İskat kararları hakkında yargı yolu kapatılamaz.

4 — Vatandaşlıktan çıkan kimse Türkiyede yerleşemez ve Türkiyede mal üzerinde tasarrufta bulunamaz.

II — Yürürlükteki Kanunun Eksikleri.

Bugün yürürlükte olan 1312 sayılı Vatandaşlık Kanunu aile ve soy kavramlarına rağmen tek tarafı olarak Türk vatandaşlığını bahsetmektedir. Şöyle ki, Türk ile evlenen yabancı kadının Türk

vatandaşı olmasına karşılık, yabancı ile evlenen Türk kadını Türk vatandaşlığını kaybetmiyor. Çocuklar da her iki halde Türktür. Sonra yürürlükteki kanun, Türkiyede doğmuş bir çok kişileri babaları veya anaları Türk olmasa bile Türk sayar: a - anası veya babası vatansız olup Türkiyede doğmuş olan çocuğu, b - Türkiyede 1929 yılının ilk gününden sonra doğmuş olan bir yabancının yine Türkiyede doğmuş olan çocuğu.

Kanaatimizce yürürlükteki kanunumuz Türk vatandaşı sıfatını fazla cömertçe dağıtmaktadır.

Bir kere yabancı erkekle evlenen Türk kadınının Türk vatandaşı sayılmasına Anayasamıza göre daha yukarıda belirtmiş olduğumuz gibi lüzum yoktur. Sonra vatansızın Türkiyede doğmuş çocuğunu otomatik olarak Türk saymağa lüzum yoktur. Türkiyede doğmuş olduğu için Türk kültürünü benimsemiş, kendisi talip olmuş ve hükümet de münasip görmüş ise vatandaşlığa alınabilir. Bu suretle vatansızlıkla mücadele yönünden kendimize düşen ödevi yerine getirmiş oluruz. Fazla taahhüt altına girmemize lüzum yoktur. Buna karşılık Türkiyede doğmuş yabancının Türkiyede doğan çocuğu mes'elesinde bir tedbir payı vardır. Şöyle ki, Türkiyede yıllar yılı yerleşmiş bulunan ve kendi vatanlarına karşı olan vazifelerini de ifa etmeyen yabancı ailelerin Türkiyeye karşı hiç bir sadakat borcu olmadan Türkiye kendi memleketleri imiş gibi bu memlekette istifade etmelerini önlemek gayesi vardır. Böyle durumlar bilhassa Kapitülasyonlar devrinde vardı. Bununla beraber bugün de böyle durumlar olabilir. İşte yürürlükteki Vatandaşlık Kanunumuz buna bir çare bulmaktadır. Fakat kanaatimizce bu çare hem bir yandan şümullendirilmelidir hem de diğer yandan daraltılmalıdır. Yani yalnız Türkiyede doğmuş olan yabancılar değil Türkiyede doğup da hiç bir memleketin vatandaşı sayılmıyan *vatansızlar* da 1929 dan sonra Türkiyede doğmuşlarsa kendilerinin Türkiyede doğmuş çocukları Türk olmalıdır. Buna karşılık da bu hüküm Türkiyede 1929 dan sonra doğmuş olan *erkek* yabancı veya vatansıza inhisar ettirilmelidir. Yok eğer Türkiyede doğmuş bir yabancı veya vatansız kadının bir yabancı ile evlenmesinden hasil olan çocuğu Türk sayarsak yabancı erkeğin kendi tâbiyetini çocuğuna intikal ettirmesini tabii karşılayan çağdaş aile yapısı hakkındaki görüşümüze münafi olur. Daha ileri giderek diyebiliriz ki, Türkiyede doğmuş vatansız veya yabancı kadının Türkiyede doğan çocuğu evlilik dışı doğmuş olsa

bile çocuk Türk olmamalıdır, meğer ki çocuk bir vatandaşlığa alınma işleminden faydalansın.

Bu hale göre yürürlükteki kanuna bazı ilâveler ve değistirmeler yapmak muvafık olur. Meselâ birinci maddede «ve Türk anadan» ibaresi kaldırılmalıdır. 2. maddede yalnızca «Türkiyede doğup da anası babası belli olmayan çocuk Türktür» kaydı saklanmalıdır. Madde 4 de «yabancı veya vatansız erkeğin evlilik içerisinde veya evlilik dışı Türkiyede doğan çocuk» ibaresi «ecnebinin Türkiyede doğan çocuk» ibaresi yerine konmalıdır. Madde 8 de ve madde 12 de Türk vatandaşlığından iskat edilen veya Türk vatandaşlığından müsaadei mahsusa ile çıkan kimsenin Türkiyeye her yıl turist sıfatı ile dörder ay gelmesine müsaade edilebileceğini belirtmelidir. Madde 13 de «ecnebi ile evlenen Türk kadınları Türk kalırlar» ibaresi «yabancı veya vatansız ile evlenen Türk kadınları Türk vatandaşlığını kaybederler ve 8. maddenin hükmüne tâbi olur» ibaresi ikame edilmek lâzımdır.

İlave edilmesi gereken şu hükümler olmalıdır:

a — «İskat edilen bir daha vatandaşlığa alınmaz, meğer ki iskata sebep sayılmış olan olayın takdirinde bir yanlışlık yapılmış olsun.»

b — «İskat kararlarına karşı Danıştaya başvurulur.»

c — Geçici madde: «Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte iskat edilmiş bulunan kişiler iskatları tarihinde yürürlükte olan kanunlara nazaran iskat sebebi olan olaylar bakımından bir yanlışlık yapıldığı iddiası ile Danıştaya bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren yedi yıl zarfında başvurabilirler.»

d — «Bu (tâdil) kanunun (un) yürürlüğe girdiği anda Türk sayılan kişiler Türk kalır. İşbu kanunun bunları Türk saymaması rol oynamaz. 1312 sayılı kanunun 4. maddesine göre Türkiyede doğmuş yabancı kadının Türkiyede doğmuş çocuğu ile aynı kanunun 2. maddesine göre bir vatansız ana veya babadan Türkiyede doğduğu için Türk sayılan kişi Türk kanununa göre işbu kanunun yürürlüğe girdiği zaman reşit idiyse yürürlük tarihinden itibaren beş yıl zarfında, reşit değilse rüşte vardığı andan başlamak üzere 3 yıl zarfında vereceği yazılı dilekçe ile Türk vatandaşlığından çıkabilir. Bu durumda Türkiyeden çıkmak ve Türkiyedeki mallarını tasfiye etmek zorunda değildir.»

e — «Burada teklif edilen tâdil kanunun yürürlüğe girmesi tarihine kadar yabancı erkekle evlenmiş ve Türk vatandaşlığını

kaybetmemiş bulunan Türk kadınları ve onların doğmuş veya ileride bu evlilikten doğacak çocukları Türk olur.»

III — Türk Vatandaşlık Kanunu hakkında 1959 tarihli Tasarı.

Bu tasarı 1) aile içerisinde vatandaşlık birliğini sağlamak, 2) vatansızlık ihtimallerini azaltmak, 3) Türk vatandaşlığından iskat veya geri alınma sebeplerinden başka bir sebeple çıkan kim-
senin normal bir yabancı muamelesi görmesi amacile mallarının tasfiyeye uğramamasını ve kendisinin de Türkiyede yaşayabilmesini sağlamak, 4) 431 sayılı kanun mahfuz kalmak şartile 1041 sayılı kanun ve Milli Mücadele yıllarındaki değişik tecelliler dolayısile tâbiyet durumları teşevvüşe uğramış olanların durumunu yeniden gözden geçirmek gibi değişik hedefler gütmektedir.

a — Birinci hedefinin gerçekleşmesi için bir takım tedbirler ittihaz eden tasarı bu hedefine tam mânasile ulaşmamaktadır. Şöyle ki, vatandaşlığa alınmada ve vatandaşlıktan çıkmada eşlerin ayrı ayrı vatandaşlıklarda kalmalarını zorunlu kılacak hükümler bulunmamasına dikkat eden tasarı, buna karşılık Türk ile evlenen yabancı kadının yabancı kalabileceğini, yabancı ile evlenen Türk kadının Türk kalabileceğini kabul etmek suretile aile içerisinde vatandaşlık birliği esasına önemli bir istisna kabul etmiş oluyor.

Nitekim, tasarının bazı maddeleri birliği sağlayıcı olmalarına karşılık, meselâ:

Madde 11, «ç) Bir Türk ile evli olanlarla bunların reşit çocukları» hakkında kolay telsikten bahseder.

Madde 13 «Telsik eşin tâbiyetine tesir etmez. Ancak: a) Karı tâbiyetsiz ise kocasına tebaan Türk vatandaşı olur, b) Evli kadın sadece kocasile beraber telsikten istifade edebilir. Kocanın telsik talebine yazılı muvafakatile katılan karı, kocanın telsikine dâhil olabilir, c) Kocasının Türk vatandaşlığına alınmasından en geç bir yıl içinde Türkiye'ye gelen karı, kolay telsikten faydalanabilir.»;

Madde 19 «Evli kadın ancak kocası ile beraber Türk vatandaşlığından çıkabilir. Yazılı muvafakati olduğu takdirde kocasının çıkmanasına dahil olur.» gibi, bazı maddeler de aile içerisinde bulunması temenni olunan vatandaşlık birliğinin sarsılmasına göz yuman maddeler şeklinde belirir, meselâ:

Madde 3 «a) Türk erkekle evlenen ecnebi bir kadın haiz olduğu tâbiyeti muhafaza etmek arzusunu akdin icrası sırasında yazılı olarak bildirmediği veya tâbiyetsiz bulunduğu takdirde Türk vatandaşlığını otomatik olarak iktisap eder.»

Madde 7 «a) Ecnebi bir erkekle evlenen Türk kadını, Türk vatandaşlığını muhafaza etmek istediğini aktin icrası sırasında yazılı olarak bildirmediği ve kocanın milli kanunu evlenme sebebiyle kendi tâbiyetini otomatik olarak kadına bahsettiği takdirde Türk vatandaşlığını kaybeder. b) Kocanın milli kanunu bu tâbiyeti kadına muayyen müddetler sonunda izafe ediyorsa Türk tâbiyetinin kaybı bu tarihten muteber olur. c) Bu suretle Türk tâbiyetini kaybeden kadınların küçük çocukları babaları ölmüş veya tâbiyetsiz veyahut velâyetleri anaya intikal etmişse analarile birlikte Türk vatandaşlığını kaybederler. Ancak analarının tâbiyetini beraberce iktisaba kocanın milli kanunu müsait değilse Türk kalırlar.»

Görüldüğü üzere bu önemli noktada vatandaşlık birliği esası bakımından taviz verilmektedir. Kanaatimizce evlenmenin tâbiyete olan tesiri gibi önemli bir konuda taviz verdikten sonra vatandaşlığa alınmış kişinin eşile vatandaşlık birliğinde yaşamasını temine çalışmak tâli bir mese'le ile meşgul olmaktır.

Sonuç olarak şunu kabul edebiliriz ki tasarı, ailede vatandaşlık birliği esasını yürürlükteki kanun kadar belki de daha fazla himayesiz bırakmaktadır.

b — Buna karşılık tasarı, vatandaşlık ihtimallerini otomatik bir şekilde azaltmak için tam bir gayret sarfetmektedir.

Kanaatimizce bu gayret lüzumsuzdur. Vatansız olan kişi, Türk vatandaşlığına alınmak isterse Hükümetimize başvursun. Hükümet de münasip görür ve gerekli şartları yerine getirilmiş bulursa vatandaşlığa alsın. Durum böyle olmayıp da vatansız olan kişi, Türkiyede Türk vatandaşlığını talep etmeden yaşıyorsa bizim nazarımızda Türkiyede yıllardan beri yaşayan fakat bir yabancı tâbiyeti bulunan kişi gibidir. Yabancı uyrukluya karşı tedbir almak gerekirse, vatansızâ karşı tedbir almak da lâzım gelebilir. Fakat bu tedbirin muhakkak surette Türk vatandaşlığının bağışlanması suretile olması gerekmez. Bu tedbire başvurma daha ziyade Türkiyede doğmuş vatansız erkeğin Türkiyede doğan çocuğunun Türk sayılması tarzında tecelli edebilir. Bunun dışında Türkiyede yaşayıp da Türk vatandaşı olmayan kişilerin hukukî durumu bakımından işi mütalâa etmek

gerekir. Şöyle ki bazı haklarının kısıntıya tâbi tutulması mümkündür. Meselâ, bugünkü mevzuatımıza göre vatansızın gayrimenkule tesahüp etmesine imkân olmamalıdır, çünkü Tapu Kanununun 35. maddesine göre:

«Tahdidi mutazammın kanunî hükümler yerinde kalmak ve karşılıklı olmak şartile yabancı hakikî şahıslar Türkiyede gayrimenkul mallara temellük ve tevarüs edebilirler.»

O halde karşımızda vatansız kişi varsa, Türk vatandaşlarına karşılıklı muamelede bulunabilecek bir memleket bahis konusu olmayacağına göre vatansız olan kişi, Türkiyede gayrimenkule temellük veya tevarüs edememek durumundadır. Böyle bir tereke kendisine intikal ederse gayrimenkulü tasfiye etmek zorundadır.

İşte yabancıların durumu bakımından incelenmesi gereken böyle problemler vatansızın Türkiyede külfetsiz olarak bütün nimetlerden faydalanmasına engel olmaktadır. Meselâ, bazı küçük san'atları vatandaşlara hasreden 2007 sayılı kanun.

c — Tasarının vatandaşlıktan müsaade ile çıkmış olan kişinin lehindeki hükmü yani onu alelâde yabancıların haklarından müstefit kılan 25. maddesi, kanaatimizce, lüzumlu olmakla beraber yurddışı kalmaklık ve işlerle malların tasfiye edilmeklik noktalarında yürürlükteki kanununa uygun olarak tamamlanmalıdır. Şöye ki vatandaşlıktan çıkmış kimsenin medeni ölüme mahkûm bir kişi olmadığını belirtmek gerekir. Meselâ, Türkiyeye turist olarak geldiye Türkiyede evlenebilmelidir, herhangi yerli, yabancı veya vatansız bir insan gibi. Fakat Türkiyede yerleşmemelidir, işgüç sahibi olmamalıdır, mal sahibi olmamalıdır. Vakıa malları müsadere edilmemelidir. Fakat paraya çevrilip bir bankaya yatırılmalıdır ve kambiyo mevzuatının müsaadesi nisbetinde de çıkarılabilmelidir. Pasaport Kanununun belirttiği gibi her yıl dört ayı geçmemek üzere sabık vatandaşımız Türkiyeye gelebilmelidir.

d — Tasarının üzerinde eğilmiş olduğu dördüncü problem de mütegayyip ve firarilerle avdeti gayri caizdir kaydile Milli Mücadele yılları esnasında dışarı çıkmış kimselerin durumunun tasfiyesi problemidir. Bunun için tasarı, 1041 sayılı kanunun, yani Milli Mücadele yılları esnasında kaçmış olanları vatandaşlıktan iskat eden kanunun yürürlükten kaldırılmasını derpiş ediyor. Ancak hanedanı osmaniye mensup olanların yurda avdet etmemesi hakkındaki 431 sayılı kanunu mahfuz tutuyor. 1312 sayılı kanunun yani yürürlükte olan

Türk Vatandaşlık Kanununun hükümlerine göre iskat edilmiş olanlar için de İçişleri Bakanlığının takdirine bağlı bir çeşit af hükmünü teklif ediyor.

Kanaatimizce, gerek 1041 gerekse 1312 sayılı kanunlara göre vatandaşlıktan iskat edilmiş olan kişilerin durumları için Anayasamızın 54. maddesi uyarınca yargı yolu açık olmalıdır. Vatandaşlıktan iskat mes'elesinde Danıştaya başvurma müddeti uzunca meselâ yedi yıl olmalıdır.

Netice.

Yürürlükteki kanunumuzun Anayasamızın aile ve vatandaşlık maddeleriyle bağdaşamıyan maddelerini düzeltmek için kaleme alınacak yeni bir Vatandaşlık Kanunu 1959 daki tasarıdan da ilham alarak aşağıda sunduğumuz tasarı maddelerinin tarzında olmasını teklif ediyoruz:

TÜRK VATANDAŞLIK KANUNU

Kanunun emriyle vatandaş olanlar:

a — Aile bağı:

Madde 1 — Türkiyede veya dış memlekette doğmuş olup da bir Türk babadan olan, veya bir Türk babaya Türk hukukuna göre nispet edilmiş olan veya bir Türk anadan evlilik dışı doğan çocuk Türk olarak doğmuş sayılır.

Türk Vatandaşlığına alınan erkeğin kendi milli kanunlarına göre küçük sayılan çocukları da Türk olur.

b — Türkiyede doğmuş olmak:

Madde 2 — Türkiyede doğup da anası babası belli olmıyan, Türkiye dışında doğduğu tesbit edilemeyen, Türkiyede bulunmuş anası babası belli olmıyan çocuklar Türktür.

c — Evlenme:

Madde 3 — Türkle evlenen yabancı kadın Türk olur. Evlenmenin butlanına karar verilmesi halinde akitte iyi niyetli olan kadın

Türk vatandaşlığını muhafaza eder. Kötü niyetli olan kadın Türk vatandaşlığını kaybeder fakat hakkında 14. maddenin hükmü uygulanmaz. Butlanına karar verilmiş olan bu evlenmenin çocukları ana ve babaları kötü niyetli olsalar bile Türk vatandaşlığını muhafaza ederler.

Kanunun emriyle Türk vatandaşlığını kaybedenler:

a — Evlenme:

Madde 4 — Yabancı ile veya vatansız ile evlenen Türk kadını, Türk vatandaşlığını kaybeder ve 14. maddeye tâbi olur.

b — Aile bağı:

Madde 5 — Türk anadan evlilik dışı doğmuş olan çocuk yabancı veya vatansız tabii babası ile anasının evlenmesi ve nesebi tashihi ettirmesi üzerine Türk vatandaşlığını kaybeder. Bu gibi küçükler hakkında analarına da olduğu gibi 14. madde uygulanır. Reşit ise tashihe muvafakati şarttır.

c — Türkiyede bulunmuş çocuk olmamaklığın subutu:

Madde 6 — İşbu kanunun maddesinde durumu belirtilmiş olan çocuk, bir yabancı veya vatansız babaya nispet edilirse veya Türkiye dışında doğduğunu kendisi tesbit ettirirse veya Danıştaya başvurma yolu açık üzere İçişleri Bakanlığınca sabit sayılırsa Türk vatandaşlığını kaybeder, fakat 14. maddenin kısıtlayıcı hükümlerine tâbi olmaz.

Seçim hakkını kullananlar:

Madde 7 — 1 Ocak 1929 tarihinden itibaren Türkiyede doğan yabancı veya vatansız erkeğin Türkiyede evlilik dışı olsa bile doğan çocuğu Türktür. Bu gibiler Türk kanununa göre rüşt yaşına varduktan sonra altı ay içinde Türk vatandaşlığından çıkmak için İçişleri Bakanlığına dilekçe verebilirler. Bu durumda 14. maddeye tâbi olurlar. Yabancı elçi ve elçilik memur ve ataşelerile bağlı oldukları Devlet uyrukluğunda olan meslekten yetişme konsolos ve konsolosluk memurlarının çocukları bu madde hükmünden müstesnadır.

Türk kocasından boşanmış veya Türk kocası ölmüş olan sahte yabancı kadın, boşanma veya ölüm tarihinden itibaren üç yıl zar-

fında eski tâbiyetine dönebilir. Şu kadar ki Türk babadan çocuğu yoksa 14. maddeye tâbi olur.

Bakanlar Kurulunun tensibile vatandaşlığa alınma:

Madde 8 — Vatandaşlığa alınmak isteyen yabancı veya vatansız kimse, İçişleri Bakanlığına dilekçe ile başvurur. İçişleri Bakanlığı da, dilekçe sahibinin muayyen bir Devlete bağlı ise milli kanununa göre, vatansız ise ikamet yeri kanununa, o da yoksa oturduğu memleketin kanununa göre reşit olduğunu, beş yıldan beri Türk kanunlarına uygun olarak fasılasız (yani tahsil, tedavî veya ticaret maksadile veyahut herhangi mücbir bir sebeple dışarıya altı aydan fazla fasılasız Türkiye dışına çıkmamış olmak şartile) Türkiyede oturduğunu, Türkiyede yaşamak hususundaki kararını fiil ve hareketlerle belli etmiş olduğunu, iyi karaktere sahip olduğunu, yüz kızartıcı bir suç dolayısıyla mahkûmiyeti olmadığını, kâfi derecede Türkçe okuyup yazdığını, kendisinin ve ailesi fertlerinin geçimini sağlayacak derecede geliri veya mesleği olduğunu tahkik eder. Bu tahkikat neticesinde Bakanlar Kurulu münasip görürse dilekçe sahibini vatandaşlığa alır.

Madde 9 — Bakanlar Kurulu, 8. maddede yazılı şartlardan birini veya birkaçını haiz olmıyan yabancıyı veya vatansızı, münasip görürse aşağıda yazılı durumlardan birinin gerçekleşmesi hallerinde re'sen veya İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine Türk vatandaşlığına alabilir:

a) Dilekçe veren eğer Türk vatandaşlığından çıkmasına müsaade edilmiş, Türk vatandaşlığını kaybetmiş veya Türk vatandaşlığından iskat edilmiş olan kişinin kendisine tebaan yabancı olmuş çocuğu ise 16. maddenin sarahatine göre bu ancak ana ve babanın iskatından sonra doğmuş bir çocuk olabilir.

b) Dilekçe veren eğer bir Türk ile evli veya Türk soylu ise,

c) Dilekçe veren eğer Türkiyeye siyasi, iktisadi, kültürel, ilmi mesleki v.s.... alanlarda fevkalâde hizmeti düşünülen kimselerden ise,

d) Dilekçe veren eğer yabancı veya vatansız ana veya babadan Türkiyede doğup da Türk kanununa göre reşit olduktan itibaren Türkiyede mukim olarak üç yıl içinde vatandaşlığa alınmak için İçişleri Bakanlığına dileke vermişse,

Madde 10 — Erkeğin vatandaşlığa alınması eşin uyrukluk durumu üzerinde bir etki yapmaz. Madde 9, b) nin hükmü mahfuzdur.

Türk vatandaşlığından çıkma:

Madde 11 — Türk vatandaşlığından çıkma Bakanlar Kurulunun özel müsaadesine bağlıdır. Dışarıda Türk Konsolosluğunun, İçeride mahalli en büyük mülkiye âmirinin vasıtasile İçişleri Bakanlığına başvurulur. Reşit olmak ve muvazzaf askerlik hizmetini ifa etmiş olmak şarttır.

Madde 12 — Evli kadın ancak kocasile beraber Türk vatandaşlığından çıkabilir, fakat kocasının çıkmasına dahil olması için kendisinin (kadının) yazılı muvafakati şarttır.

Vatandaşlıktan ıskat:

Madde 13 — Aşağıdaki sebeplerden birinin hasıl olması ile Bakanlar Kurulu münasip görürse kişiyi Türk vatandaşlığından ıskat edebilir:

a) Hükûmetin özel müsaadesi olmadan kendi arzusu ile yabancı bir Devlet uyruklüğünü iktisap etmiş olmak,

b) Hükûmetin özel müsaadesi olmadan yabancı bir Devletin askeri veya askerlikten gayri her hangi bir hizmetinde bulunup da bu vazifenin terk edilmesi hususu kendilerine yabancı memleketteki Elçilik veya Konsolosluklarımız, memleket dahilinde ise mahalli makamlar tarafından tebliğ edilmesine rağmen üç ay içinde bırakmamak,

c) Hükûmetin özel müsaadesi olmadan Türkiye ile harp halinde bulunan bir Devletin her türlü hizmetinde arzusu ile çalışmak,

ç) Türkiyenin genel seferberlik ilân ettiği zamanda, ya mecburi askerlik hizmetini ifa etmek için askeri mükelefiyet kanunlarının gerekli tuttuğu vasıtalarla yapılmış olan çağırığa özürsüz olarak icabet etmemiş iken veya mürettep kıtalarına sevkleri esnasında veya ona iltihaktan sonra firar edip kanuni mehil zarfında özürü olmadığı halde avdet etmemiş iken yabancı memleketlere kaçmış olduğu anlaşılıp aksini ispat edememek. Bunun gibi Türkiyenin genel seferberlik ilân ettiği zamanda ordu mensubu veya askerlik vazifesini yapmakta olan kişi sıfatını taşıyorken vazife, izin veya

tedavi maksadile yabancı memleketlere gidip te kanunı mehil zarfında özürsüz olarak avdet etmemek,

d) Tahsil için, Devlet veya Devletle ilgili bir teşekkülün vazifesini ifa için veya tedavi için dışarıda bulunma hali müstesna Türkiye dışında iken sürekli olarak beş yıl özürü olmaksızın Türk Konsolosluğuna kendini kaydettirmemiş olmak,

e) Memleket dışında olup da Türkiye Cumhuriyetinin iç ve dış güvenliği veya milli menfaatleri aleyhine devamlı neşriyat ve faaliyetinde bulunduğu Ceza Mahkemesi kararile sabit olmak.

(Iskat hariç) Vatandaşlıktan çıkmanın neticeleri:

Madde 14 — İşbu kanunun 4, 5, 7, 11 ve 12. maddeleri gereğince Türk vatandaşlığını kaybedenler, kendilerine bu babda İçişleri Bakanlığınca tebligat yapıldığı andan itibaren yabancılara uygulanan hükümlere tâbi olurlar. Bununla beraber en geç bir yıl içinde Türkiye'deki mallarını tasfiye ederek ikametgâh ve iş merkezlerini yurd dışına nakil ve memleketi terketmeye mecburdurlar. Aksi halde Devlet mallarının satışı hakkındaki hükümler dairesinde Maliye'ce malları satılarak bedelleri nam ve hesaplarına milli bir bankaya yatırılır ve kendileri sınır dışı edilirler.

Iskatın neticeleri:

a — *Yurt dışına çıkarılma:*

Madde 15 — Vatandaşlıktan iskatına karar verilen şahıslar Türkiye'de bulunuyorlarsa kararın kendilerine İçişleri Bakanlığınca tebliğinden itibaren 90 gün geçtikten sonra memleketi terke mecburdurlar. Aksi halde sınır dışı edilirler. Mallarının tasfiyesi Devlet mallarının satışı hakkındaki hükümler dairesinde Maliyece yapılarak bedelleri nam ve hesaplarına milli bir bankaya yatırılır. Yukardaki fıkrada yazılı 90 gün içinde Danıştaya başvurulması halinde sınır dışı edilmez ve malların tasfiyesi işi dâvanın sonuna bırakılır.

b — *Iskatın sirayeti:*

Madde 16 — İskat kararı şahsidir ilgilinin iskat anındaki eşine ve çocuklarına tesir etmez.

c — *Tekrar vatandaşlığa alınma yasağı:*

Madde 17 — Bu kanun gereğince iskat edilenler yeniden vatandaşlığa alınamazlar.

Türkiye'ye seyahat:

Madde 18 — Türk vatandaşlığından iskat edilenler ile 14. maddeye tâbi olanlara Türkiye'de yeniden yerleşmemek şartı her yıl 4 ayı geçmemek üzere turist sıfatı ile Türkiye'ye gelme müsaadesi verilebilir. 431 ve 5958 sayılı kanunların hükümleri mahfuzdur.

Yetkili merciler:

Madde 19 — Bu kanunda Bakanlar Kurulu veya Hükümet tâbirleriyle ifade edilenler dışındaki yetkili merci İçişleri Bakanlıdır. Kayıp, vatandaş sayılma veya taleplerin reddi bu Bakanlığın kararı ile tekemmül eder.

Bakanlar Kurulu bu kanunla kendisine verilmiş yetkilerin bir kısmını veya tamamını bir kararname ile İçişleri Bakanlığına devredebilir. Bir diğer kararlar da bu yetkileri geri alabilir.

Cezaî takibat ve sınırdışı etme işleri:

Madde 20 — Vatandaşlıktan iskat edilenlerden iskat sırasında memleket dahilinde bulunanların iskat sebepleri ayrıca bir suç teşkil ettiği takdirde haklarında ceza kanunları hükümleri uygulandıktan sonra sınırdışı edilirler.

Yanlışın düzeltilmesi:

Madde 21 — İskat işleminde maddî bir hata bulunduğu sonradan anlaşılırsa iskat kararı veren merci tashih veya tâdil kararı da verebilir. Bu hususta, hakkında iskat kararı verilmiş bulunan kişi Danıştaya başvurma hakkını her zaman haizdir.

Türk kanunları veya Türkiye'nin imzalamış olduğu andlaşmalar muvacehesinde Türk vatandaşı sayılmak veya sayılmamak noktasında idarenin yanlış bir hükmüne maruz bulunan kişi Türk vatandaşlığı karşısındaki durumunun yeniden tesbit ettirilmesini temin etmek için Danıştaya her zaman başvurabilir.

İlga edilen hükümler:

Madde 22 — 431 ve 1041 sayılı kanunlar ekleriyle ve İskân Kanununun vatandaşlığa müteallik hükümleri mahfuz kalmak şartile 3312 sayılı kanun ve işbu kanuna aykırı bütün hükümler mülğadır.

Geçici hükümler:

Geçici Madde 1 — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte vatandaşlıktan iskat edilmiş bulunan kişiler, iskatları tarihinde yürürlükte olan kanunlara nazaran iskat sebebi olan olaylar bakımından bir yanlış hükme varıldığı iddiası ile, bu kanunun yürürlüğe girmesi tarihinden itibaren yedi yıl zarfında Danıştaya başvurabilirler.

Geçici Madde 2 — İşbu kanunun yürürlüğe girdiği anda 1312 sayılı kanunun 4. maddesine göre Türkiyede doğmuş yabancı kadının Türkiyede doğmuş çocuğu ile aynı kanunun 2. maddesine göre bir vatansız ana veya babadan Türkiyede doğmuş olduğu için Türk sayılan kişi Türk kanununa göre reşit ise işbu kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren beş yıl zarfında, Türk kanununa göre reşit değilse rüşte vardığı andan itibaren üç yıl zarfında vereceği dilekçe ile Türk vatandaşlığından çıkar. Bu durumda Türkiyeden çıkmak veya malların tasfiyesi bahis konusu olmaz.

Müktesep durumlar

Madde 23 — İşbu kanunun yürürlüğe girdiği anda Türk sayılan kişiler Türk kalır.

İşbu kanunun yürürlüğe girmesi tarihine kadar yabancı ile evlenmiş ve Türk vatandaşlığını kaybetmemiş bulunan Türk kadınları ve onların doğmuş veya ileride bu evlilikten doğacak çocukları Türk olur.

Yürürlük:

Madde 24 — Bu kanun neşrinden altı ay sonra yürürlüğe girer.

Madde 25 — Bu kanunun hükümlerini yürütmeye Bakanlar Kurulu memurdur.